

Blauwtjes herkennen

tekst:
Kars Veling

Blauwtjes herkennen. Kun je dat leren? Het lijkt onmogelijk verschillen te zien tussen al die patronen van zwarte stipjes, oranje vlekjes en witte driehoekjes. Met de informatie uit dit artikel en door buiten te oefenen, is het - zeker in Nederland - toch goed mogelijk.

Een veel gehoorde opmerking, zeker bij beginnende vlindersaars, is dat ze de meeste soorten wel herkennen, maar dat ze gek worden van al die blauwtjes. Als we de Veldgids van de Benelux (Wynhoff et al., 1990) er op naslaan lijkt dat ook begrijpelijk. In deze veldgids worden maar liefst 28 soorten blauwtjes genoemd, en als je de platen bekijkt zijn er veel soorten die verschrikkelijk veel op elkaar lijken.

Toch is het allemaal niet zo moeilijk. Als we alleen naar de Nederlandse situatie kijken, wordt het allemaal veel overzichtelijker. In Nederland komen nog 8 soorten blauwtjes voor. Drie daarvan zijn uiterst zeldzaam en komen nog maar op één of enkele specifieke plaatsen in ons land voor. Het gaat hier om het Veenbesblauwtje (*Vacciniina optilete*) in Drenthe en de twee uitgezette Pimpernelblauwtjes (*Maculinea teleius* en *M. nausithous*) in Brabant. In dit artikel zullen we de overgebleven vijf soorten bespreken en daarbij niet alleen kijken naar uiterlijke verschillen, maar ook naar het leefgebied en het gedrag van de vlinders.

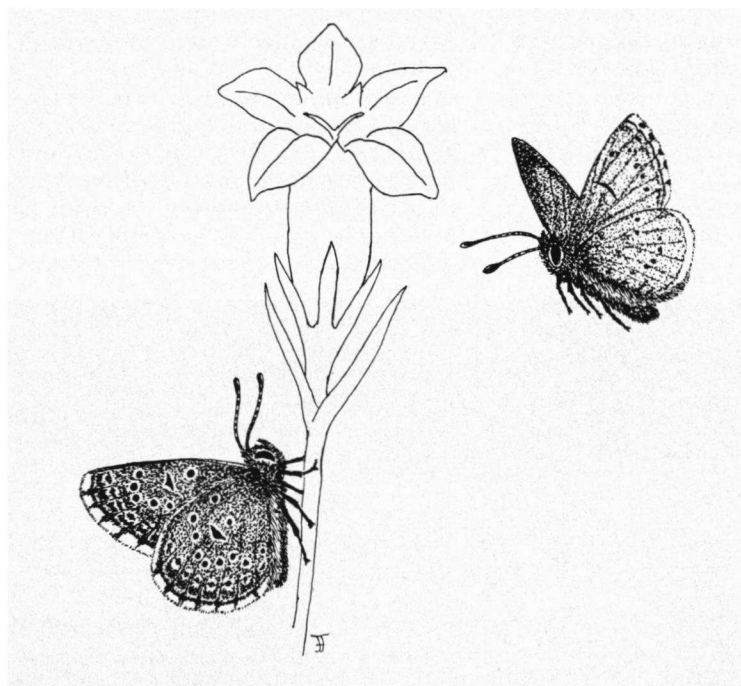
Zonder oranje

Allereerst kijken we naar twee soorten die op de onderzijde van de vleugels geen oranje tekening hebben, maar alleen zwarte puntjes: het Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*) en het Gentiaanblauwtje (*Maculinea alcon*).

Het **Gentiaanblauwtje** is alleen te zien in vochtige heideterreinen waar de waardplant Klokjesgentiaan voorkomt. De soort vliegt in juli en augustus en is vrij groot. De vleugellengte is 16-19 mm (Bink, 1992). De kleur aan de bovenzijde is een beetje flets blauw en de onderzijde

is bruin grijs gekleurd. De vrij forse zwarte stippen hebben een witte omranding (zie afbeelding).

Het **Boomblauwtje** is een stuk kleiner dan de vorige soort (13-16 mm). De bovenzijde is vrij fel blauw met een paarse zweem. De onderzijde is karakteristiek licht zilvergrijs met kleine zwarte stipjes, die geen lichte omranding hebben (zie tekening). De soort vliegt al vanaf april en gaat door tot in augustus. Het Boomblauwtje is een soort van tuinen, parken en bosranden. U zult deze soort vaak op een hoogte van zo'n meter of twee langs bomen en struiken zien vliegen. Binnen de bebouwde kom is deze soort verreweg het meest voorkomende blauwtje.

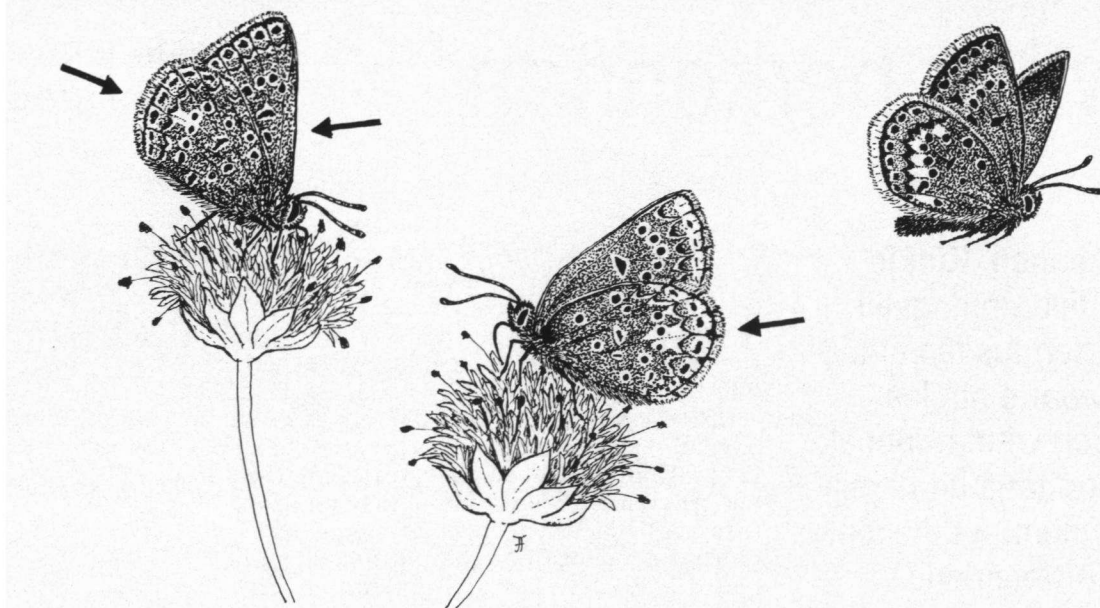

In kruidenrijk grasland: Icarusblauwtje en Bruin blauwtje

Het **Icarusblauwtje** (*Polyommatus icarus*) is overal in Nederland aan te treffen. De mannetjes zijn prachtig felblauw aan de bovenzijde, met een smal zwart randje en witte franje. De vrouwtjes zijn variabel. De onderzijde heeft altijd een bruine grondkleur, maar de bovenkant kan variëren van bruin met wat oranje tekening langs de rand tot opvallend paarsblauw.

De onderzijde van het Icarusblauwtje heeft een aantal belangrijke kenmerken die de herkenning vergemakkelijken.

Het **Gentiaanblauwtje** (links) is te herkennen aan de lichtbruine onderzijde met daarop witgerande zwarte vlekken. Het **Boomblauwtje** (rechts) is van onderen zilvergrijs met fijne zwarte stipjes.
tekening: Jos Fontaine

Het Icarusblauwtje (links), Bruin blauwtje (midden) en Heideblauwtje (rechts). Met pijltjes zijn de kenmerkende verschillen aangegeven. Tekening: Jos Fontaine

Mannetje van het Icarusblauwtje.

Een belangrijk kenmerk is de 'basisstip'. Hiermee bedoelen we de stip die aanwezig is aan de basis van de onderzijde van de bovenvleugel (bent u er nog?). Het Icarusblauwtje heeft twee van die basisstippen, maar bij zittende exemplaren is over het algemeen maar een van de twee zichtbaar. Op de afbeelding is deze stip met een pijltje aangegeven. U moet opletten dat de vlinder de bovenvleugel ver genoeg omhoog heeft gestoken, want anders zijn beide basisstippen verborgen. Een tweede kenmerk is te vinden op de onderzijde van de achtervleugel. Vanaf de buitenzijde loopt een witte driehoek

naar het centrum (zie afbeelding). Deze driehoek is vaak vrij opvallend.

Het **Bruin blauwtje** (*Aricia agestis*) komt vooral veel voor in de duinen, maar wordt ook regelmatig langs de grote rivieren waargenomen. In sommige jaren zwerven de vlinders vele kilometers en kunnen ze in het hele land worden gezien. Het is een soort van schrale, kruidenrijke plaatsen. De mannetjes en vrouwtjes zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden. Beide hebben een bruine bovenzijde met een aaneengesloten band van duidelijke oranje vlekken langs de rand. Opvallend is de vrij forse witte franje, die sterk afsteekt tegen de donkerbruine kleur. Door de zwarte streepjes in deze franje lijkt hij geblokt. Het echte kenmerk waarmee u deze soort kunt onderscheiden van het Icarusblauwtje is te zien op de onderzijde. Het Bruin blauwtje heeft namelijk geen enkele 'basisstip' (zie afbeelding). Wel heeft deze soort ook een witte driehoek op de onderzijde van de achtervleugel.

De laatste te bespreken soort is het **Heideblauwtje** (*Plebejus argus*). De naam zegt het al, deze soort komt in Nederland uitsluitend voor in heideterreinen, vaak op wat vochtige plaatsen. Meestal groeit er behalve Struikheide ook Dopheide. Als ergens het Heideblauwtje voorkomt, is deze vaak in zeer grote aantallen aanwezig. Lopend over de heide kun je een half uur lang geen blauwtje tegenkomen, maar als je er één hebt gezien, is de kans groot dat je vijf minuten later al tientallen exemplaren hebt geteld.

Heideblauwtjes hebben geen 'basisstippen'. De vrouwtjes van het Heideblauwtje zijn bruin aan de bovenzijde en kunnen dus worden verward met het Bruin blauwtje. De mannetjes zijn blauw van boven en lijken erg op het Icarusblauwtje. De belangrijkste verschillen zitten hem in de witte driehoek en de basis-

foto: Henkjan Kievit

Bij dit Heideblauwtje vallen de witte band en de blauwe schubjes in de zwarte vlekken goed op.

Het Bruin blauwtje op Boerenwormkruid. Op de onderzijde van de achtervleugel is de witte driehoek te zien. In tegenstelling tot het Icarusblauwtje heeft dit blauwtje geen basisstip op de onderkant van de voorvleugel.

stippen, die bij het Heideblauwtje ontbreken. Ook is op de onderzijde van de achtervleugel een lichte band aanwezig tussen de oranje vlekken aan de buitenrand en de rij met zwarte stippen verder naar binnen (zie afbeelding). In deze zwarte stippen zitten vaak zilverkleurige schubben. Ook dit is een goed kenmerk voor het herkennen van een Heideblauwtje. Bij de mannetjes is op de bovenzijde bovendien een bredere donkere buitenrand aanwezig.

Als u deze kenmerken onthoudt en daar op let als u weer blauwtjes tegenkomt, zult u merken dat het allemaal niet zo moeilijk is. Het gebied waar u op dat moment aanwezig bent, geeft al aan welke soorten u kunt verwachten. Op de heide het Gentiaanblauwtje, het Heideblauwtje en het Boomblauwtje, in de bosrand, in parken en tuinen het Boomblauwtje en op kruidenrijke graslanden het Icarusblauwtje en het Bruin blauwtje. Uiteraard kunt u het leefgebied niet als determinatiekenmerk gebruiken. Wel zult u gericht kunnen zoeken naar de kenmerken van de soort die je in zo'n omgeving verwacht en pas als die niet 'kloppen' kun je de andere soorten er bij betrekken.

foto: Kars Veling

Literatuur

Bink, F.A. 1992. Ecologische atlas van Noordwest-Europa. Schuyt & Co bv, Haarlem.

Wynhoff, I., J.G. van der Made en C.A.M. van Swaay, 1990. Dagvlinders van de Benelux. KNNV, Utrecht/De Vlinderstichting, Wageningen.